

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

БОЧІ Ангела Карлівна

УДК [336.1:339.72.053](477)(043.3)

**ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ
ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Краматорськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в ВНЗ «Національна академія управління» (м. Київ).

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Сунцова Олеся Олександрівна,
Національний авіаційний університет
Міністерства освіти і науки України (м. Київ),
завідувач кафедри економіки.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Журавка Федір Олександрович**, Українська академія банківської справи Міністерства освіти і науки України (м. Суми), завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту;

кандидат економічних наук **Марина Анна Сергіївна**, Державний вищий навчальний заклад «Донецький національний технічний університет» Міністерства освіти і науки України (м. Красноармійськ), доцент кафедри обліку, фінансів та економічної безпеки.

Захист дисертації відбудеться *28 січня 2016 року о 12:00* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, бул. Машинобудівників, 39а, ауд. 6220.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72.

Автореферат розісланий *26 грудня 2015 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, доцент

Н. А. Ясинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних соціально-економічних реаліях України стан платіжного балансу є ключовим індикатором ефективності регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Аналіз динаміки рахунків платіжного балансу, зокрема поточних операцій, показує, що найбільшого рівня дефіциту було досягнуто в 2008 р. та у 2014 р., що пов'язано із зниженням обсягів експорту, а також нездатністю рахунку операцій з капіталом і фінансових операцій та резервів покрити цей дефіцит. Причинами негативної тенденції є висока залежність вітчизняної економіки від політичних процесів та спроби вирішити економічні проблеми за рахунок зовнішніх кредитів. Крім того, проблеми дефіциту рахунків платіжного балансу є наслідками неефективної грошово-кредитної, бюджетно-податкової, валютної, зовнішньоторговельної, митної, промислової, інвестиційної та інноваційної політик, що позначається на погіршенні динаміки обмінного курсу, збільшенні темпів інфляції, величині відтоку капіталу, зниженні інвестиційної та інноваційної активності підприємств, темпів розвитку промислового виробництва, надходженнях до бюджету, погіршенні ліквідності зовнішніх активів, зростанні різниці між відсотковими ставками за депозитами та кредитами тощо. Особливої актуальності також набуває покращення міжнародної інвестиційної позиції та забезпечення міжнародної ліквідності країни, зменшення впливу політичних процесів на економічну ситуацію, обмеження залежності від зовнішнього кредитування для підтримки економічної і фінансової стабільності, що потребує відповідного удосконалення фінансового механізму регулювання платіжного балансу. Посилюється необхідність у визначенні ефективних фінансових методів та інструментів регулювання платіжного балансу для забезпечення фінансової стабільності та підвищення конкурентоспроможності економіки України, відповідно, стає важливим удосконалення фінансового механізму регулювання платіжного балансу, орієнтоване на стимулювання експорту, створення сприятливого клімату для залучення інвестицій, сталого фінансового та інноваційного розвитку тощо.

Значна частина наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців присвячена різним аспектам впливу платіжного балансу на розвиток окремих складових фінансової та зовнішньоторговельної системи країни. Розробці теоретичних засад і практичних аспектів регулювання платіжного балансу присвячені праці О. Анісімової, Ф. Журавки, Д. Єріна, Є. Корнієнка, С. Ніколайчука, О. Романюка, В. Сіденка, О. Сніжко, А. Ставицького, В. Хом'яка, О. Черняка, О. Чубукової, В. Шевчука та ін. Дослідженням розвитку фінансового механізму регулювання економічної діяльності та валютної політики займалися О. Береславська, С. Боринець, І. Бураковський, Ю. Василенко, Г. Веріга, В. Геєць, О. Дзюблюк, А. Марина, Н. Рекова, О. Сунцова, Г. Тельнова та ін. Вагомий внесок у вивчення питань, які стосуються визначення ролі платіжного балансу як інструменту макроекономічного та фінансового регулювання зробили такі закордонні вчені як Дж. Айзенман [Aizenman, J.], Дж. Артус [Artus, J.], Т. Байоумі [Bayoumi, T.], К. Бенковскіс [Benkovskis, K.], Дж. Гегнон [Gagnon, J.], Т. Гілфасон [Gylfason, T.], Г. Джонсон [Johnson, Harry G.], П. Кругман [Krugman, P.], Р. Манделл [Mundell, R.], М. Обстфельд [Obstfeld, M.], К. Рогофф [Rogoff, K.] та ін.

Відаючи належне доробкам науковців, необхідно зауважити, що багато теоретичних та методичних положень регулювання платіжного балансу залишаються невирішеними, що негативно впливає на стан фінансової системи та національної економіки загалом. Зокрема значної уваги потребують питання використання інструментів фінансової політики для формування довгострокового позитивного впливу оптимального сальдо платіжного балансу країни на економічний розвиток держави в конкурентному зовнішньому середовищі. Зазначені положення обумовили вибір теми дослідження, його мету та основні завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Вищого навчального закладу «Національна академія управління» за темою «Фінансові чинники активізації економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0111U000331, 2011–2015 рр.), в межах якої автором запропоновано концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу, проаналізовано стан та основні підходи до регулювання платіжного балансу в Україні, а також визначено напрями розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розробка науково-методичних засад та практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення фінансового механізму регулювання платіжного балансу України.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань:

дослідити теоретичні основи та зарубіжний досвід регулювання платіжного балансу;

удосконалити концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу;

запропонувати методичний підхід до оцінки залежності показників платіжного балансу (рахунку поточних операцій платіжного балансу) від макроекономічних показників на основі аналізу стану та особливостей регулювання показників платіжного балансу;

розвинути аналітичне представлення складових платіжного балансу за допомогою технологічного платіжного балансу й оцінки динаміки його складових;

розвинути фінансовий механізм регулювання платіжного балансу;

сформувати систему організаційно-економічного забезпечення регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу;

удосконалити методичний підхід до аналітичного наповнення платіжного балансу та його прогнозування на основі сценарного підходу.

Об'єктом дослідження є процес регулювання платіжного балансу в Україні.

Предметом дослідження є науково-методичні основи та практичні аспекти розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну базу дослідження становлять фундаментальні положення сучасних економічних теорій, дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців щодо регулювання платіжного балансу. У дисертації, для досягнення поставлених завдань, використано широкий інструментарій методів наукового дослідження, а саме: методи аналізу і синтезу (при класифікації основних підходів до аналізу платіжного балансу, дослідженні

впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на платіжний баланс); узагальнення (при дослідженні досвіду регулювання платіжного балансу інших країн); метод економетричного моделювання (при дослідженні впливу макроекономічних показників на рахунок поточних операцій, побудові моделі «експорт-імпорт», «заощадження-інвестиції»); кореляційний аналіз (при визначенні ступеня взаємозалежності між рахунками платіжного балансу та макроекономічними показниками); прогнозування (при побудові середньострокового прогнозу складових платіжного балансу на основі сценарного підходу), а також прийоми спостереження, групування, класифікації та графічного зображення результатів.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, дані Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Національного банку України, матеріали економічних досліджень Міжнародного валютного фонду, Банку міжнародних розрахунків, Світового банку, Організації економічного співробітництва і розвитку, Світової організації торгівлі, Організації Об'єднаних Націй, центральних банків різних країн світу, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні науково-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку фінансового механізму платіжного балансу України. Наукова новизна отриманих результатів розкривається в наступних положеннях:

удосконалено:

концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу на основі комплексного дослідження складових механізму з урахуванням сукупності теорій, підходів, методів та методологій відповідно до основних напрямів фінансово-економічної політики шляхом виділення теоретико-методологічного, методичного, організаційного та інформаційного рівнів, що уможливорює створення сприятливих умов для імплементації системи розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу, спрямованого на підвищення ефективності державної фінансово-економічної політики. На відміну від існуючих, запропоновані положення сприяють досягненню стратегічних цілей державної політики з регулювання платіжного балансу на основі використання ефекту від взаємодії комплексу фінансових інструментів;

науковий підхід до побудови фінансового механізму регулювання платіжного балансу як багатокомпонентної системи інструментів, принципів та процесів регулювання, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на використанні теоретичних положень щодо лібералізації фінансового ринку, активізації інноваційного розвитку національної економіки та реалізації спеціальних нормативно-правових, інституційних та економічних змін на макроекономічному рівні з урахуванням методичних основ складання платіжного балансу. Дані положення мають забезпечити підтримку підприємницької ініціативи для покращення конкурентоспроможності та якості продукції, що дозволить врівноважити основні рахунки платіжного балансу та сприятиме формуванню позитивного сальдо платіжного балансу;

методичний підхід до оцінки залежності показників платіжного балансу від макроекономічних показників за рахунок доповнення його моделлю залежності рахунку поточних операцій платіжного балансу від показників функціонування й розвитку національної економіки й фінансової системи, що дає можливість більш повно оцінити етапи формування дефіцитного сальдо платіжного балансу на основі не тільки аналізу обсягів експорту та імпорту, а також заощаджень та інвестицій. Перевагою запропонованої моделі є можливість виокремлення причинно-наслідкових зв'язків між найбільш важливими показниками макроекономічного розвитку та причинами дефіциту платіжного балансу країни;

систему організаційно-економічного забезпечення регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу в Україні, що складається з відповідних інструментів, принципів, ресурсів, напрямів, визначає основні складові фінансово-економічної політики, акцентує увагу на причинно-наслідкових взаємозв'язках фінансових чинників, що формують від'ємне сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу. Особливістю даної системи є її спрямованість на розвиток високотехнологічних галузей національного господарства та активізацію інноваційної діяльності;

набули подальшого розвитку:

теоретичний підхід до трактування дефініції «фінансовий механізм регулювання платіжного балансу», а саме запропоновано її визначення як сукупності методів, форм, інструментів, прийомів і заходів впливу на основні складові рахунків платіжного балансу відповідно до здійснюваної державою фінансової політики з метою забезпечення його урівноваження. Перевагою даного підходу є те, що платіжний баланс розглядається через його функціональне призначення, особливості структурної побудови, що дає змогу розширити фінансовий інструментарій його регулювання в межах державної фінансово-економічної політики;

аналітичне представлення складових платіжного балансу в частині здійснення операцій інноваційного характеру шляхом удосконалення методичних положень складання технологічного платіжного балансу на основі статистики платіжного балансу з урахуванням результатів *SWOT*-аналізу інноваційного потенціалу України, що дає можливість узагальнити та відобразити статистичну інформацію стосовно руху комп'ютерних та інформаційних послуг, роялті та ліцензійних послуг, наукових та конструкторських розробок, послуг в архітектурних, інженерних та інших технічних галузях;

методичний підхід до аналітичного наповнення платіжного балансу, що дозволило прогнозувати значення основних рахунків на основі сценарного підходу шляхом модифікації балансово-економетричної моделі середньострокового прогнозування (за рекомендаціями МВФ та НБУ), завдяки максимальному врахуванню впливу та взаємозв'язку основних макроекономічних показників та показників платіжного балансу, що сприяє своєчасному коригуванню напрямів державної фінансової політики.

Практичне значення роботи полягає в тому, що теоретичні положення та розроблені автором рекомендації щодо розвитку фінансового механізму

регулювання платіжного балансу можуть бути використані при коригуванні державної фінансової та зовнішньоторговельної політики. Положення роботи щодо впливу основних макроекономічних показників на формування сальдо платіжного балансу враховано Головним управлінням економіки Київської обласної державної адміністрації (довідка від 28.08.2012 № 2-12-123) при розробці пропозицій щодо підтримки розвитку експортоорієнтованих інноваційних підприємств регіону; концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу використані в роботі Комітету з питань бюджету Верховної Ради України (довідка від 14.05.2014 № 14/05/14-544); удосконалене аналітичне уявлення про складові платіжного балансу використано Міжнародним центром перспективних досліджень під час підготовки економічного прогнозу основних макроекономічних показників України (довідка від 05.02.2015 № 05/02/15-71); теоретико-методичні результати та практичні рекомендації щодо регулювання платіжного балансу впроваджені в навчальний процес ПВНЗ «Економіко-технологічний університет» (довідка від 17.03.2015 №17/05/15-78).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням, в якому автором здійснено узагальнення теоретико-методичних підходів щодо розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу, а також розробка практичних рекомендацій з його реалізації. Усі наукові результати, викладені у роботі, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація роботи. Основні положення і наукові результати дослідження доповідалися й обговорювалися на конференціях і семінарах: Міжнародній конференції «Угода про асоціацію: економічні тригери» (Київ, 2015 р.); Міжнародному науково-практичному саміті «Світові і регіональні співтовариства: назустріч новим економічним стратегіям» (Женева, Швейцарія, 2013 р.); II науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи України» (Київ, 2012 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів та молодих учених «Динаміка розвитку міжнародних відносин України: історико-еволюційна, економічна, правова» (Ужгород, 2012 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Фінансова система України: стан, проблеми, перспективи» (Херсон, 2012 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції для молодих вчених та студентів «Менеджмент XXI сторіччя: фінансові, економічні та інноваційні аспекти» (Київ, 2012 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2011» (Київ, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів» (Ірпінь, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Бюджетно-податкові чинники розвитку фінансових ринків та фінансового посередництва в Україні» (Ірпінь, 2008 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у 16 публікаціях, з них 11 робіт у фахових виданнях (п'ять з яких включені до міжнародних

наукометричних баз) та п'ять тез матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,5 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 4,2 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (225 найменувань на 22 сторінках) і шести додатків (на 16 сторінках), містить 35 рисунків і 18 таблиць. Загальний обсяг дисертації становить 219 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади фінансового механізму регулювання платіжного балансу та його впливу на економічний розвиток»** визначено теоретичні основи регулювання платіжного балансу, досліджено зарубіжний досвід його регулювання та запропоновано концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу України.

У процесі здійснення контент-аналізу сутності поняття «платіжний баланс» виявлено дискусію вітчизняних та зарубіжних вчених щодо його тлумачення, підходів та методів регулювання. З огляду на особливе економічне значення, а також ролі платіжного балансу в забезпеченні зовнішньої та внутрішньої економічної рівноваги, запропоновано власне визначення дефініції «фінансовий механізм регулювання платіжного балансу» як сукупності фінансово-економічних методів, форм, інструментів, прийомів і важелів впливу на стан платіжного балансу у контексті здійснюваної державою фінансової, грошово-кредитної, валютної, бюджетно-податкової та інших політик. У ході проведеного ретроспективного аналізу теоретичних досліджень платіжного балансу виділено основні підходи до його регулювання: 1) еластичний, відповідно до якого нестабільність платіжного балансу є результатом розриву між вітчизняними та зарубіжними цінами, тому основним методом регулювання виступає девальвація; 2) монетарний, який акцентує увагу на впливі попиту і пропозиції грошей на платіжний баланс та визначає основними методами регулювання політику дефляції або інфляції, девальвацію, введення тарифів та квот; 3) поглинання, який підкреслює той факт, що платіжний баланс характеризується розбіжностями між сукупними доходами і сукупними внутрішніми витратами, а основними методами його регулювання є зменшення видатків і збільшення доходів, девальвація, протекціоністські заходи. Доведено, що на сьогодні політика регулювання платіжного балансу з використанням означених основних підходів вже не є ефективною, що передбачає необхідність синтезу та впровадження положень інших підходів (саморегулювання, кейнсіанський, портфельний підходи тощо).

Визначено, що проблема дефіциту платіжного балансу є характерною для багатьох країн, тому заходи, вжиті урядами деяких зарубіжних держав для покращення стану платіжного балансу, сприяння залученню іноземних інвестицій та інтенсифікації промислового виробництва, інноваційному розвитку національної економіки можуть бути адаптовані до умов вітчизняної економіки. У відборі країн для дослідження основним критерієм був досвід досягнення профіциту рахунку поточних операцій платіжного балансу після тривалого дефіциту. Відзначено, що елементи фінансового механізму мають бути узгоджені з основними складовими

економічної політики. Аналіз ключових підходів, теорій, механізмів дав можливість визначити концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу, що отримані із запропонованої логіки зв'язків предметно-об'єктної області регулювання платіжного балансу (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу

Концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу складено за такими рівнями системної організації: 1) теоретико-методологічний, який створений на основі визначення теоретичного базису та методологічного підґрунтя, що синтезовані з еластичного, монетарного, поглинання, портфельного підходів, теорій саморегулювання, меркантилістської, класичної, кейнсіанської, некейнсіанських тощо; 2) методичний, який складається із системи методів, механізмів та методичних підходів, згрупованих за відповідними напрямками фінансово-економічної політики та методики

використання інструментів фінансового механізму регулювання платіжного балансу, що дозволив визначити методичний підхід до регулювання платіжного балансу; 3) організаційний, який передбачає інструментальне та законодавче забезпечення, що визначають форми і методи взаємодії основних суб'єктів регулювання з урахуванням нормативно-правового інструментарію; 4) інформаційний, який полягає в удосконаленні системи збору, систематизації, аналізу і поширення інформації та оптимізації інформаційних потоків у процесі регулювання платіжного балансу. Встановлено, що інституційне забезпечення фінансового механізму регулювання платіжного балансу пов'язано з ефективністю роботи виробників, споживачів, органів виконавчої та законодавчої влади, комерційних банків, центрального банку.

У другому розділі «Стан та особливості регулювання платіжного балансу України» проаналізовано стан та особливості формування основних рахунків платіжного балансу, розвинуто аналітичне представлення складових платіжного балансу за допомогою технологічного платіжного балансу й оцінки динаміки його складових та визначено методичні положення оцінки збалансованості платіжного балансу.

У роботі досліджено залежність рахунків платіжного балансу від макроекономічних показників. Аналіз стану рахунків платіжного балансу допоміг визначити показники, які найбільше впливають на сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу та спричиняють дефіцитне сальдо, а також використати ці закономірності для побудови регресійних моделей рахунку поточних операцій, зокрема моделей експорту та імпорту, заощаджень та інвестицій. За результатами аналізу й на основі виявлених залежностей, встановлено, що тривале зниження темпів інвестування, промислового виробництва та нестабільність національної валюти будуть і надалі основною причиною погіршення показників основних рахунків платіжного балансу (рис. 2).

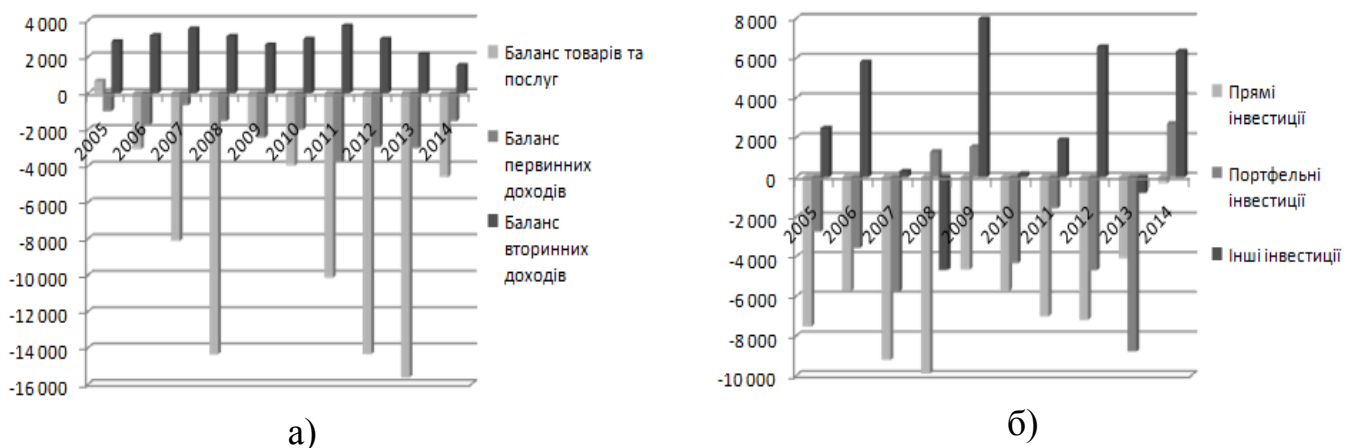

Рис. 2. Динаміка основних показників рахунку поточних (а) та фінансових (б) операцій в Україні, млн дол. США

Оцінка динаміки рахунків платіжного балансу дає можливість зробити висновок, що дефіцит рахунку поточних операцій, не покритий позитивним

фінансовим рахунком, зберігається в Україні тривалий час, зокрема, протягом 2006–2014 рр. У 2012 р. дефіцит рахунку поточних операцій складав 8,1 % від ВВП, у 2013р. – 9 % від ВВП, у 2014 р. – 4 % від ВВП, за прогнозами – у 2015 р. збережеться означена негативна тенденція, зумовлена, насамперед, істотним скороченням обсягів експорту внаслідок спаду промислового виробництва. Негативне сальдо рахунку товарів є основною причиною дефіциту рахунку поточних операцій за останні 9 років. Щодо рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій, то сальдо рахунку було профіцитним досить тривалий час, зокрема у 2011 р. спостерігався профіцит рахунку у розмірі 7,8 млрд дол. США, у 2012 р. – 10,1 млрд дол. США, у 2013 р. – 18,5 млрд дол. США, а у 2014 р. – дефіцит у розмірі 8 млрд дол. США через кризові явища в економіці та погіршення інвестиційного клімату в Україні. Закцентовано, що вільний рух капіталу призводить до додаткових переваг у вигляді потоку технологій та інтелектуальної власності. Доведено, що одним з ефективних напрямів забезпечення позитивного сальдо платіжного балансу у довгостроковій перспективі є лібералізація потоків фінансового рахунку, для чого необхідним є впровадження певних економічних, інституційних та нормативно-правових змін.

В цілому, стан основних рахунків платіжного балансу України відображає тенденції проведення зовнішньоторговельної політики протягом останніх років, характеру діяльності вітчизняних виробників за кордоном та іноземних інвесторів на вітчизняному ринку. Разом з тим, політична нестабільність є одним з основних перешкод для покращення стану платіжного балансу в Україні, оскільки, у першу чергу, впливає на вкладання в Україну коштів іноземних інвесторів. Доведено, що дефіцит платіжного рахунку в найближчому майбутньому буде залишатися фактором ризику для української економіки і викликатиме зовнішні дисбаланси.

Необхідність концентрації уваги на важелях валютної та торговельної політики при регулюванні платіжного балансу обумовлена їх безпосереднім впливом на обсяги товарних та фінансових потоків у зовнішньоекономічній діяльності країни. Проведений аналіз дозволив виокремити основні ризики для рахунку поточних операцій платіжного балансу України: низька наукомісткість виробництва, інфляційні та девальваційні процеси, значне адміністративне навантаження на торгівлю, проблема фіскального навантаження, зниження попиту на металургію та проблеми імпорту газу. В роботі доведено, що для розвитку аналітичного представлення потоків технологій, особлива увага має бути приділена побудові технологічного платіжного балансу, запропоновано узгодження даного документу з рекомендаціями Організації з економічного співробітництва та розвитку і наявним закордонним досвідом. Визначено чотири типи операцій технологічного платіжного балансу, які виділяються більшістю країн світу, зокрема: дохід від володіння технологічними активами; дохід від володіння нетехнологічними активами, які належать до промислової власності; дохід від послуг з технологічним змістом; дохід від інтелектуальних, але нетехнологічних послуг. Побудований технологічний платіжний баланс проілюстрував низьку інноваційну активність українських підприємств та рівень державних видатків на інноваційний розвиток, що також підтверджується і проаналізованою наявною

статистичною інформацією щодо інноваційної активності України. За допомогою проведеного аналізу інноваційного потенціалу економіки України, визначено можливий розвиток нових високотехнологічних галузей, які в подальшому можуть покращити динаміку показників технологічного платіжного балансу.

Виявлено, що для комплексної оцінки ефективності проведення політики регулювання платіжного балансу та використання інструментів, стимулів та методів за допомогою організаційного, нормативно-правового та інформаційного забезпечення необхідним є удосконалення методичних положень оцінки збалансованості платіжного балансу. Відповідно до структурної побудови платіжного балансу запропоновано комплексну оцінку, що дало змогу оцінити основні індикатори, які відображають ефективність державної політики регулювання платіжного балансу (рис. 3).

Рис. 3. Методичні положення оцінки збалансованості платіжного балансу

Аналіз збалансованості платіжного балансу відповідно до методичних положень оцінки збалансованості свідчить про наявність таких основних проблем: криза платіжного балансу найчастіше відображає структурні дисбаланси в економіці країни; органи державної влади в Україні в більшості випадків проводять

неефективну політику регулювання платіжного балансу, що пов'язано з небажанням приймати непопулярні рішення; стан платіжного балансу не завжди є ваговим фактором для визначення напряму державної економічної політики.

У третьому розділі «**Удосконалення фінансового механізму регулювання платіжного балансу України**» розвинуто науковий підхід до побудови фінансового механізму регулювання платіжного балансу, запропоновано систему організаційно-економічного забезпечення регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу та удосконалено аналітичне наповнення складових платіжного балансу на основі сценарного прогнозування.

Розвиток фінансового механізму регулювання платіжного балансу передбачає реалізацію комплексного та індивідуалізованого підходу органів державної влади, суб'єктів господарювання та неурядових організацій щодо впровадження заходів з підвищення конкурентоспроможності української експортної продукції, покращення інвестиційного клімату та інноваційної діяльності, що сприятиме формуванню позитивного сальдо платіжного балансу (рис. 4). Визначено, що запропоновані складові наукового підходу до розвитку означеного фінансового механізму можуть стати базисом для програмних документів з регулювання платіжного балансу та зовнішньоторговельної політики, в основі яких повинен бути взаємозв'язок складових інноваційного розвитку та зовнішньоекономічної діяльності, а також системи фінансово-економічних регуляторів.

Запропоновано систему організаційно-економічного забезпечення регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу, що передбачає: 1) реструктуризацію промисловості й освоєння нових галузей – для збільшення експорту товарів та послуг необхідна не тільки інтенсифікація існуючих галузей, а й виникнення нових, які мають значну технологічну складову; 2) використання усіх наявних ефективних ресурсів та модернізації виробництва – для отримання значних прибутків у майбутньому від інтенсифікації виробництва необхідно сьогодні залучати всі існуючі ресурси, зокрема, внутрішні інвестиції; 3) розподіл повноважень між структурними елементами інноваційного процесу – має бути розроблена дієва система розподілу повноважень основних учасників інноваційного процесу (рис. 5).

Визначено, що основні складові системи організаційно-економічного забезпечення регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу за допомогою комплексу інструментів регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу та інтелектуальних, фінансових, природних, матеріально-виробничих та інформаційних ресурсів матимуть регулятивний позитивний вплив в межах здійснюваної бюджетно-податкової, грошово-кредитної, валютної, інвестиційної, інноваційної, зовнішньоторговельної, митної та промислової політик в частині забезпечення збалансованості платіжного балансу та формування його позитивного сальдо.

Виявлено причинно-наслідковий зв'язок первинних та вторинних економічних чинників, що стримують позитивне сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу. Визначено, що прийняття державними органами рішень щодо регулювання платіжного балансу має базуватися на певному механізмі реалізації державної політики підтримки конкурентоспроможності, що складається із системи елементів

та інструментів і знаходить безпосереднє практичне втілення у діяльності суб'єктів регулювання платіжного балансу.

Рис. 4. Фінансовий механізму регулювання платіжного балансу

Прогнозування основних складових платіжного балансу проводилося на основі авторської модифікації балансово-економетричної моделі прогнозування платіжного балансу, запропонованої В. Водяновим. За допомогою середньострокового прогнозу складових платіжного балансу як за оптимістичним, так і за песимістичним сценарієм (табл. 1) доведено, що питання подолання дефіциту платіжного балансу буде актуальним для української економіки ще тривалий час.

Рис. 5. Система організаційно-економічного забезпечення регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу

Таблиця 1

**Аналітичне уявлення про складові платіжного балансу
за балансовою моделлю прогнозування
відповідно до оптимістичного та песимістичного сценаріїв, млн дол. США**

Рахунки платіжного балансу	Оптимістичний сценарій				Песимістичний сценарій			
	2014р., (звіт)	2015р.	2016р.	2017р.	2014р., (звіт)	2015р.	2016р.	2017р.
Експорт	68 585	45 800	47 300	53 700	68 585	38 930	40 205	45 645
Імпорт	73 151	54 000	52 000	54 300	73 151	48 600	46 800	48 870
Торговельний баланс	-4 566	-8 200	-4 700	-600	-4 566	-9 670	-6 595	-3 225
Доходи	-1 531	-1 500	-2 700	-3 000	-1 531	-1 575	-2 835	-3150
Трансферти	1 541	2 000	2 000	2 500	1 541	1 800	1 800	2 250
Всього рахунок поточних операцій	-4 556	-7 700	-5 400	-1100	-4 556	-9 445	-7 630	-4 125
Всього рахунок операцій з капіталом	368	100	120	250	368	85	102	212,5
Прямі іноземні інвестиції	299	200	1 700	3 000	299	170	500	700
Портфельні іноземні інвестиції	-390	-50	800	0	-390	-42,5	680	0
Інші іноземні інвестиції	-6 786	3 200	1 000	-2 500	-6 786	3 360	1 050	-2 625
Всього фінансовий рахунок	-9 119	3 350	3 500	500	-9 119	3 487,5	2 230	-1 925
Зведений баланс	-13 307	-4 250	-1 780	-350	-13 307	-5 872,5	-5 298	-5 837,5
Резерви	13 307	4 250	1 780	350	13 307	5872,5	5 298	5837,5

Доведено, що вирішення проблеми тривалого дефіциту платіжного балансу полягає у встановленні курсу на проведення глибоких економічних реформ та переорієнтацію українських експортерів на нові ринки збуту.

ВИСНОВКИ

Дисертацію присвячено вирішенню наукового завдання, що полягає у розробці науково-методичних засад та практичних рекомендацій, спрямованих на розвиток фінансового механізму регулювання платіжного балансу в Україні. Результати проведеного дослідження регулювання платіжного балансу України дали змогу зробити висновки і рекомендації, які характеризуються науковою новизною і мають науково-практичне значення:

1. Досліджено існуючі підходи до трактування поняття платіжного балансу та проаналізовано зарубіжний досвід формування платіжного балансу й можливості його використання в Україні, на основі чого уточнено дефініцію «фінансовий механізм регулювання платіжного балансу». Теоретичні положення, ретроспективний аналіз та концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу дали змогу обґрунтувати, що платіжний баланс повинен бути одним з найважливіших орієнтирів при розробці державних програм макроекономічної стабілізації, визначенні обсягу зовнішнього фінансування, забезпеченні валютно-фінансової, бюджетно-торгової стабільності та платоспроможності країни.

2. Обґрунтовано концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу на основі аналізу існуючих теоретичних підходів та зарубіжного досвіду регулювання платіжного балансу, які визначають теоретико-методологічне підґрунтя формування, управління та оптимізації платіжного балансу шляхом забезпечення ефективної взаємодії його складових механізмів: валютно-фінансового, бюджетно-податкового, грошово-кредитного, механізму митно-тарифного регулювання та інноваційного, які засновано на єдності методичного, організаційного та інформаційного забезпечення. Концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу дозволили удосконалити методичні положення оцінки збалансованості платіжного балансу, що дає можливість визначити основні напрями фінансової та економічної політик регулювання платіжного балансу.

3. Встановлено, що для забезпечення ефективного вирішення проблем, пов'язаних з дефіцитом платіжного балансу України, потрібно визначити макроекономічні та фінансові показники, які найбільше впливають на стан рахунку поточних операцій та рахунку операцій з капіталом і фінансового рахунку. За допомогою регресійних моделей визначено тісноту зв'язку між складовими платіжного балансу та основними макроекономічними показниками. Результати аналізу чинників, що впливають на стан і динаміку платіжного балансу України, свідчать, що за аналізований період економіка України ще не набула повноцінних рис ринкової, а її зовнішня торгівля в цілому і платіжний баланс, зокрема, знаходяться під впливом факторів командно-адміністративного, неринкового характеру.

4. Розвинуто аналітичне представлення складових платіжного балансу за

допомогою технологічного платіжного балансу з врахуванням досвіду інших держав з метою забезпечення ефективного складання звіту щодо руху технологічного капіталу та інноваційної діяльності. Технологічний платіжний баланс розглядається як один з основних інформаційних джерел, що характеризує передачу технологій, а також інноваційну активність держави та є важливим елементом інтерпретації науково-технічних досягнень та визначення конкурентоспроможності країни. На основі побудованого технологічного платіжного балансу підтверджено низький рівень інноваційної активності українських підприємств. Визначено, що даний документ повинен враховуватися під час формування фінансово-економічної політики держави і має бути складений відповідно до міжнародних стандартів та існуючого зарубіжного досвіду.

5. Розвинуто науковий підхід до побудови фінансового механізму регулювання платіжного балансу на основі синтезу пропозицій для органів державної влади та суб'єктів господарювання щодо здійснення заходів з покращення фінансового розвитку, підвищення конкурентоспроможності української експортної продукції, покращення інвестиційного клімату та інноваційної діяльності. Значну роль в цьому відведено курсу держави на пошук нових ринків збуту продукції українськими експортерами та забезпечення макрофінансової стабільності. Надано рекомендації щодо проведення грошово-кредитної, бюджетно-податкової, валютної, інвестиційної, інноваційної, боргової та зовнішньоторговельної політик держави з врахуванням їх впливу на сальдо основних рахунків платіжного балансу.

6. Визначено, що підсумок рахунку поточних операцій залежить від експортно-імпортних операцій та заощаджень й інвестицій на основі побудованої системи регресійних рівнянь, що дало змогу оцінити проблеми дефіцитного сальдо за допомогою аналізу стану не тільки експорту та імпорту, а й заощаджень та інвестицій. Доведено, що негативне сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу є відображенням неефективної зовнішньоторговельної та фінансово-економічної політики, що проводилася в останні роки. Для вирішення проблем даного рахунку запропоновано систему організаційно-економічного забезпечення регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу на основі активізації інноваційного розвитку промисловості, розвитку технологічних галузей, а також підвищенні схильності до заощадження та інвестування.

7. Удосконалено методичний підхід до аналітичного наповнення платіжного балансу та прогнозування його складових на основі сценарного підходу. За результатами оптимістичного та песимістичного прогнозів до 2017 р. визначено, що дефіцит платіжного балансу та рахунку поточних операцій буде і надалі залишатися фактором ризику розвитку економіки країни в середньостроковій перспективі. Також доведено існування істотної залежності платіжного балансу від торговельного балансу, що обумовлює необхідність спрямовування економічних реформ саме на макроекономічну стабілізацію й підвищення обсягів експорту.

Використання розроблених пропозицій та рекомендацій щодо розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу сприятиме забезпеченню його позитивного сальдо, що дозволить покращити інвестиційний клімат країни та створити передумови сталого фінансового та інноваційного розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових виданнях

1. Бочі А. К. Вплив економічної нестабільності на стан платіжного балансу в Україні / А. К. Бочі // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії : зб. наук. праць. – Краматорськ : ДДМА, 2015. – № 2 (35). – С. 262–266 (0,3 ум.-друк. арк.).
2. Бочі А. К. Механізм регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу в Україні / А. К. Бочі // Менеджер¹. – 2014. – № 1 (67). – С. 249–257 (0,4 ум.-друк. арк.).
3. Бочі А. К. Платіжний баланс як макроекономічна модель національної економіки / А. К. Бочі // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства : зб. наук. праць Дон. держ. ун-ту упр.–Донецьк : ДонДУУ, 2014. – Т. XV. – С. 288–300 (серія : «Економіка», вип. 282) (0,4 ум.-друк. арк.).
4. Мулякова-Бочі А. К. Концепція удосконалення платіжного балансу в умовах економічного розвитку / А. К. Мулякова-Бочі // Актуальні проблеми економіки². – 2012. – № 7 (133). – С. 80–85 (0,3 ум.-друк. арк.).
5. Мулякова-Бочі А. К. Тенденції формування платіжного балансу в умовах кризових явищ / А. К. Мулякова-Бочі // Актуальні проблеми економіки³. – 2012. – № 6 (132). – С. 255–261 (0,3 ум.-друк. арк.).
6. Мулякова-Бочі А. К. Рахунок операцій з капіталом і фінансових операцій платіжного балансу в посткризовому розвитку економіки України / А. К. Мулякова-Бочі, О. О. Сунцова // Бизнесинформ. – 2012. – № 5. – С. 182–184 (0,3 ум.-друк. арк.) *Особистий внесок : визначення ризиків рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій, заходів для лібералізації даного рахунку* (0,2 ум.-друк. арк.).
7. Мулякова-Бочі А. К. Теоретичне визначення основних методів оптимізації платіжного балансу країни / А. К. Мулякова-Бочі // Актуальні проблеми економіки⁴. – 2012. – № 5 (131). – С. 115–123 (0,6 ум.-друк. арк.).
8. Мулякова-Бочі А. К. Вплив макроекономічних показників на стан платіжного балансу України / А. К. Мулякова-Бочі // Актуальні проблеми економіки⁵. – 2012. – № 4 (130). – С. 106–114 (0,4 ум.-друк. арк.).
9. Мулякова-Бочі А. К. Формування та оцінка технологічного платіжного балансу України в контексті інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / А. К. Мулякова-Бочі // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – № 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2012_1_38.pdf (0,2 ум.-друк. арк.).
10. Бочі А. К. Оценка влияния социальной политики на темпы экономического роста / А. К. Бочі, О. А. Сунцова, // Бизнесинформ. – 2009. –

¹Входить до реферативної наукометричної бази даних Російського індексу наукового цитування (РІНЦ)

² Видання включене до міжнародних наукометричних баз даних Thomson Reuters Scientific, SciVerse Scopus, Index Copernicus, EBSCOhost, Ulrich's Periodicals Directory

³ Видання включене до міжнародних наукометричних баз даних Thomson Reuters Scientific, SciVerse Scopus, Index Copernicus, EBSCOhost, Ulrich's Periodicals Directory

⁴ Видання включене до міжнародних наукометричних баз даних Thomson Reuters Scientific, SciVerse Scopus, Index Copernicus, EBSCOhost, Ulrich's Periodicals Directory

⁵ Видання включене до міжнародних наукометричних баз даних Thomson Reuters Scientific, SciVerse Scopus, Index Copernicus, EBSCOhost, Ulrich's Periodicals Directory

№ 4 (1). – С. 19–22 (0,3 ум.-друк. арк.) *Особистий внесок : автором побудована модель для визначення зв'язку між соціальною політикою, рівнем економічного росту та ефективністю діяльності правлячої партії (0,1 ум.-друк. арк.).*

11. Бочі А. К. Вплив прямих іноземних інвестицій на економічне зростання України / А. К. Бочі // Науковий вісник Одеського державного економічного університету : зб. наук. праць. – Одеса : ОДЕУ, 2008. – № 9 (65). – С. 67–72 (0,2 ум.-друк. арк.).

Матеріали наукових конференцій

12. Мулякова-Бочі А. К. Організаційно-економічний механізм регулювання поточного рахунку платіжного балансу України / А. К. Мулякова-Бочі // Мировое и региональное сообщества : навстречу новым экономическим стратегиям : Матер. Междунар. научн.-практ. саммита (12-13 июл. 2013 р., г. Женева, Швейцария). – Женева, Швейцария : Международное научное объединение экономистов «Консилиум», 2013. – С. 64–68 (0,2 ум.-друк. арк.).

13. Мулякова-Бочі А. К. Вплив іноземних інвестицій на банківську систему України в контексті оптимізації платіжного балансу / А. К. Мулякова-Бочі // Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи України : тези допов. учасн. II наук.-практ. конф. студ., аспір. та молод. вчених (11 травн. 2012 р., м. Київ). – К. : Університет банківської справи НБУ, 2012. – С. 84–85 (0,1 ум.-друк. арк.).

14. Мулякова-Бочі А. К. Лібералізація рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій як метод управління платіжним балансом країни / А. К. Мулякова-Бочі // Менеджмент ХХІ сторіччя : фінансові, економічні та інноваційні аспекти : Матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. молод. вчених та студ. (20 квіт. 2012 р., м. Київ). – Київ : УВОІ «Допомога «УСІ», 2012. – С. 114–115 (0,1 ум.-друк. арк.).

15. Мулякова-Бочі А. К. Вплив технологічного платіжного балансу на конкурентоспроможність економіки деяких країни / А. К. Мулякова-Бочі // Динаміка розвитку міжнародних відносин України : історико-еволюційна, економічна, правова : матер. Всеукр. науково-практ. конф. студ. та молод. вчених (26–27 квіт. 2012 р., м. Ужгород). – Ужгород : ЗакДУ, 2012. – С. 292–298 (0,3 ум.-друк. арк.).

16. Мулякова-Бочі А. К. Формування та аналіз ефективності поточного рахунку платіжного балансу України / А. К. Мулякова-Бочі // Фінансова система України: стан, проблеми, перспективи : Зб. тез II Всеукр. наук.-практ. конф. (18–19 квіт. 2012 р., м. Херсон). – Херсон : Ред.-вид. Центр «Колос», 2012. – С. 159–162 (0,1 ум.-друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Бочі А. К. Фінансовий механізм регулювання платіжного балансу в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2015.

Роботу присвячено розвитку науково-методичних основ фінансового механізму регулювання платіжного балансу. Здійснено ретроспективний огляд регулювання платіжного балансу та визначено основні методи його регулювання. Розкрито

сутність, зміст та характер складання платіжного балансу, визначено концептуальні положення розвитку фінансового механізму регулювання платіжного балансу. Встановлено показники, які найбільше впливають на стан рахунку поточних операцій та рахунку операцій з капіталом і фінансового рахунку та оцінено їх вплив, визначено залежність рахунку поточних операцій платіжного балансу від експорту, імпорту, заощаджень та інвестицій. Проаналізовано стан та динаміку поточного рахунку та рахунку операцій з капіталом та фінансового рахунку платіжного балансу. Розвинуто аналітичне представлення складових платіжного балансу за допомогою технологічного платіжного балансу та оцінено динаміку його складових. Розвинуто науковий підхід до побудови фінансового механізму регулювання платіжного балансу, запропоновано систему організаційно-економічного забезпечення регулювання рахунку поточних операцій платіжного балансу. Надано пропозиції щодо регулювання рахунку операцій з капіталом та фінансового рахунку. Удосконалено аналітичне наповнення про складові платіжного балансу на основі сценарного прогнозування.

***Ключові слова:** фінансовий механізм регулювання, платіжний баланс, рахунок поточних операцій, рахунок операцій з капіталом і фінансовий рахунок, сальдо платіжного балансу, система організаційно-економічного забезпечення.*

АННОТАЦИЯ

Бочи А. К. Финансовый механизм регулирования платежного баланса в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2015.

Диссертация посвящена усовершенствованию научно-методического обоснования финансового механизма регулирования платежного баланса. На основе ретроспективного анализа существующих подходов к трактовке понятия платежного баланса уточнены его финансовая сущность, методы, рычаги и инструменты его регулирования. Изучен зарубежный опыт регулирования платежного баланса и возможности его использования в Украине.

Анализ подходов, теорий, механизмов способствовал определению концептуальных положений развития финансового механизма регулирования платежного баланса, которые представлены на теоретико-методологическом, методическом, организационном и информационном уровнях и отражают регуляторное влияние государства на состояние платежного баланса. Предложены концептуальные положения развития финансового механизма регулирования платежного баланса определили теоретико-методологическое основание формирования, управления и оптимизацию платежного баланса, а также проблемы формирования методических подходов к регулированию платежного баланса и необходимость формирования стратегии регулирования, направленной на создание благоприятной среды для предпринимательства с помощью инноваций и развития научно-технического потенциала.

С помощью эконометрических методов определена теснота связей между составляющими платежного баланса и основными макроэкономическими показателями, что необходимо для совершенствования методического подхода к оценке зависимости показателей платежного баланса от макроэкономических показателей, особенный акцент сделан на оценке влияния на счет текущих операций. Анализ счетов платежного баланса позволил определить, какие счета больше всего влияют на сальдо платежного баланса и вызывают дефицит, а также использовать данные закономерности для построения эконометрических моделей для определения финансового значения счета текущих операций.

Развито аналитическое представление составляющих платежного баланса с помощью технологического платежного баланса как одного из главных источников иллюстрации статистики передачи технологий, а также инновационной активности государства, который является важным элементом интерпретации научно-технических достижений, определением конкурентоспособности государства. Представленный технологический платежный баланс проиллюстрировал низкую инновационную активность украинских предприятий и государственных расходов на инновационное развитие.

Систематизированы основные причины проблем платежного баланса, что позволило усовершенствовать регулирования платежного баланса. Предложен и обоснован финансовый механизм регулирования платежного баланса, составлен на основе системы организационного, нормативно-правового, методического и информационного обеспечения и представлен как система рычагов, стимулов, принципов, инструментов на макро- и микроуровнях. Выделены методические положения оценки сбалансированности платежного баланса в соответствии с его структурным построением, в частности, методы общего равновесия, денежного равновесия, ликвидности и денежных потоков, что позволило оценить основные индикаторы, отражающие эффективность государственной политики регулирования платежного баланса.

Развитый научный подход к построению финансового механизма регулирования платежного баланса на основе синтеза комплексного и индивидуализированного подходов по осуществлению мер по улучшению финансового развития, повышению конкурентоспособности украинской экспортной продукции, улучшения инвестиционного климата и инновационной деятельности. Определено, что только комплекс государственных мер, направленных на осуществление реформ в основных составляющих экономической политики, может способствовать улучшению состояния платежного баланса. Предложены рекомендации по проведению денежно-кредитной, бюджетно-налоговой, валютной, инвестиционной, инновационной, долговой и внешнеторговой политик государства с учетом их влияния на сальдо основных счетов платежного баланса.

Доказано, что отрицательное сальдо текущего счета платежного баланса является отражением неэффективной внешнеторговой и финансово-экономической политик, проводимых в последние годы, на основании чего предложена система организационно-экономического обеспечения регулирования текущего счета платежного баланса на основе активизации инновационного развития

промышленности, развития технологических отраслей, а также повышения склонности к сбережению и инвестированию. Сформирован алгоритм первоочередных мер по регулированию счета операций с капиталом и финансовых операций, важнейшим из которых является курс на либерализацию.

Усовершенствовано аналитическое представление о составляющих платежного баланса на основе сценарного прогнозирования, которое заключается в построении системы регрессионных и балансирующих уравнений в соответствии с архитектурой платежного баланса. Прогноз платежного баланса позволил доказать существование большой зависимости сальдо платежного баланса от торгового баланса, в частности от экспорта и импорта товаров, поэтому все экономические реформы должны быть направлены на макроэкономическую стабилизацию и увеличение объема экспорта.

Ключевые слова: *финансовый механизм регулирования, платежный баланс, счет текущих операций, счет операций с капиталом и финансовый счет, сальдо платежного баланса, система организационно-экономического обеспечения.*

SUMMARY

Bochi A. K. Financial Mechanism of Regulation of the Balance of Payments in Ukraine. – As a manuscript.

The thesis for obtaining a Degree of Candidate of Economics on the specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – Donbass State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2015.

The thesis deals with scientific approach and methodical fundamentals of financial mechanism of regulation of the balance of payments. Retrospective review of regulation of the balance of payments is developed and basic methods of its regulation are investigated. The essence, content and character of the balance of payments drafting are determined. The conceptual bases of the balance of payments regulation and its impact on economy are developed. The impact of macroeconomic indicators on the current account, the capital account and the financial account is assessed. The dependence of the current account balance on exports, imports, savings and investment is determined using tools of econometric modeling. The condition and dynamics of the current account, the capital account and the financial account balance of payments are analyzed. The analytical presentation of components of the balance of payments using technological balance of payments and analyzing the dynamics of its components is developed. The scientific approach to the construction of the financial mechanism of the balance of payments is developed. The system of organizational and economic ensuring of regulation of the current account is proposed. The proposals for the regulation of the capital account and the financial account are formulated. The analytical understanding of components of the balance of payments based on scenario forecasting is improved.

Key words: *financial mechanism of regulation, balance of payments, current account, capital account and financial account, overall net balance of payments, system of organizational and economic ensuring.*

Підписано до друку 23.12.2015. Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 0,9.
Обл.-вид. 0,9. Друк лазерний. Зам. № 481. Накл. 100 пр.

Видавець і виготівник
Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1633 від 24.12.2003